

НАЦИОНАЛЕН ВЕСТНИК

ТРАКИЯ

Брой 21 • год. CI • 11 ноември 2022 г. • цена 1 лев

www.stdbg.org

Печатно издание: ISSN 1313-7611 • Онлайн издание: ISSN 2815-2638

НАГРАДЕНИТЕ

от Националния конкурс
за средношколци,
посветен на 110 години
от Балканската война

На стр. 2

РЕГИОНАЛНИЯТ ИСТОРИЧЕСКИ МУЗЕЙ „СТОЮ ШИШКОВ“ В СМОЛЯН – РОДОПСКИЯТ БУДИТЕЛ

КАПИТАН I РАНГ О.Р., ПРОФЕСОР,
ДОКТОР НА ПСИХОЛОГИЧЕСКИТЕ
НАУКИ, ИНЖ. ИЛИЯ ПЕТРОВ ПЕЕВ

Родопският народен музей е създаден през 1951 г. в с. Райково за опазване паметниците на културата и развитие на музейното дело в България. Повече от 70 години той е харизматичен духовен будител на Родопите. Целите му са издирване, изучаване, съхранение и популяризиране на наследството на жителите, населяващи централната част на Родопския масив. От 2002 г. музеят е именуван на своя основател Стою Неделчев Шишков (27.07.1865–26.12.1937) – учител, будител, родоповед, издател, дарител, музеен деец и общественик. На 26 май 1935 г. по време на тържеството в чест на 70-годишнината от рождението му и полувековната му културна дейност, проведено в Пловдив, Стою Шишков дарява 50 000 златни лева за създаване на Етнографски музей в родното му Устово, с което поставя основите на музейната дейност в Смолян.

Историческият музей в Смолян разполага с богати и разнообразни колекции - над 150 хиляди музейни единици, съхранява знаците на паметта на населението, обитавало централната част на Родопската област през различните исторически епохи. Именно поради тази причина логично и закономерно за лого на РИМ-Смолян е избрана късноантична лампа-сърна от с. Хвойна, която символично продължава да озарява със светлината си духа на родопчаните:

Като извор на родопската духовност е постоянната експозиция „Културно-историческото богатство на Родопите от древността до наши дни“, подредена в два раздела: Археология, с експозиции „Праистория“, „Траки“, „Средновековие“ и Етнография, с експозиции „Традиционно облекло“,

Ст. Н. Шишков 26/V. 1935 г.

■ Портрет на Ст. Н. Шишков, 26.V.1935 г., датата на тържеството в чест на 70-та годишнина от рождението му и деня на дарението, с което поставя основите на музейната дейност в Смолянски

■ Паметен знак с барелеф на Стою Неделчев Шишков пред входа на музея в Смолян

„Обреден реквизит“, „Традиционни занаяти“, „Родопска архитектура“ и „Традиции и съвременност“.

121 чана заплеляват със своята музикална неповторимост. Музейният екип има готовност за демонстрация и възстановка на старите обичаи, обредните практики и традиционните умения на родопчани. Посетителите на музея се докосват и остават заплени от богатството и неповторимостта на цветовете на планината, от сръчността на родопските майстори, от любовта, с която вдъхват живот на изкусно изработените накити, облекло, тъкани, предмети за бита, мед и желязо, и др.

Обликът на музея се определя от хората, които работят в него. През юли 2019 г. за директор на Регионалния исторически музей „Стою Шишков“ – Смолян, след спечелен конкурс, беше назначена Валентина Атанасова Василева, която внесе много иновации в дейността на музея и активира творческия потенциал на неговия екип.

Валентина Василева е историк по образование и призвание, учител по професия и културолог по душа. Тя е работила като преподавател по история, главен експерт „Култура“, а в последните години като директор на дирекция „Обществени дейности и заетост“ в Община Смолян, където придобива съвременен управленски опит. Нейно верую и жизнено кредо са думите на Екзарх Стефан: „Всички планини се стремят с върховете си да достигнат Бога, само в Родопите Господ слеза.“

Следвайки неотклонно заветите и посланията на Духовния будител Екзарх Стефан I Български, РИМ „Стою Шишков“ се въздига до висотата на Родопски будител, превръщайки се в културен център на днешния ден! Успешно се работи по две музейни програми, разработени от смолянския музей – „Музей, изкуство, развлечение“ и „Музеят – новото сценично пространство на Смолян“.

Продължава на 2-а стр.

Честит Ден на народните будители!

Уважаеми тракийци,

1 ноември е Ден на народните будители! На този ден се прекланяме пред творците и пазителите на българската просветна и културна традиция, отдаваме заслужена признателност към тяхното дело.

Уникалният български празник на духовността се отбелязва за първи път през 1909 г. в Пловдив. За ден на будителите и паметта на Възраждането е отреден денят на най-големият български светец – Йоан Рилски, считан за небесен покровител и застъпник пред Бога за българския народ.

Продължава на 6-а стр.

ВРЕМЕ ЗА АБОНАМЕНТ 2023 г.

Ако не сме ви разочаровали и вярвате, че „ТРАКИЯ“ е Вашият вестник,

във всяка пощенска станция или в офисите на ДОБИ ПРЕС може да се абонирате.

Цената на 1 бр. е: 1 лв.

Стойността на годишен абонамент за 24 бр. е: 24.00 лв.

КАТАЛОЖНИЯТ НОМЕР НА В. „ТРАКИЯ“ Е 759.

Тракийската кауза заслужава Вашата подкрепа.

Два пъти в месеца очаквайте в. „ТРАКИЯ“

РЕЗУЛТАТИ ОТ НАЦИОНАЛНИЯ КОНКУРС ЗА СРЕДНОШКОЛЦИ, ПОСВЕТЕН НА 110 ГОДИНИ ОТ БАЛКАНСКАТА ВОЙНА

Завърши Националният конкурс за есе, разказ и рисунка, посветен на 110-годишнината от Балканската война, организиран от Съюза на тракийските дружества в България (СТДБ) и Тракийския научен институт (ТНИ).

Комисия в състав: председател – проф. член-кор. Васил Проданов – председател на Тракийския научен институт, членове: д-р Вана Иванова – Главен редактор на в. „Тракия“ и член на ТНИ, Мария Божкова, член на Върховния комитет на Съюза на тракийските дружества в България, разгледа и оцени творбите на участниците в конкурса и взе следните решения:

ПРИСЪЖДА:

В раздел „Есе“

Първо място на Диан Николаев Христов гр. Попово, обл. Търговище, Професионална гимназия по селско стопанство „Никола Пушкиarov“, за творбата му: „А ние тук, на Балканите, мечтите си в кръв ги давим...“ Учитель консультант: Владимир Стойков.

Второ и трето място – не се присъждат.

В раздел „Разказ“

Първо място на Денис Гюнел Халил, гр. Разград, ПГПЧЕ Екзарх Йосиф“, за творбите му: „Извисяване и единение на българския национален дух“ и „Праведникът с кама в по-яса“. Учитель консультант: Р. Раденкова.

Второ място на Росимира Георгиева, гр. Ивайловград, СУ „Христо Ботев“, за творбата ѝ: „Спомен за кървавата 1913 г. в с. Горно Юбрюерен“. Учитель консультант: Милена Димова.

Трето място на Виктория Ивайлова Димитрова, гр. Русе, Средно училище за европейски езици „Свети Константин-Кирил Философ“, за творбата ѝ: „Когато пчелите останаха без кошер“. Учитель консультант: Георги Христов Симеонов.

В раздел „Рисунка“

Първо място на Йоана Любомирова Максимова – (Войник на кон), Школа АРТ, гр. Попово

Второ място на Ажда Ваклинова Вергилова – (Портрет на Капитан Петко войвода), ПГОД „Евридика“, гр. Кърджали

Трето място на Радостина Стефанова Дачева – (Български защитници) – ЕГ „Христо Ботев“, гр. Кърджали

С ГРАМОТА И КНИГИ СЕ НАГРАЖДАВАТ СЛЕДНИТЕ УЧАСТНИЦИ:

*Димана Василева Несторова, гр. Хасково, Школа по етнография и история при ОП „Младежки център“. Учитель консультант: Нели Арнаудова

*Калоян Иванов Иванов, гр. Хасково, Школа по етнография и история при ОП „Младежки център“. Учитель консультант: Нели Арнаудова

*Денислав Ивелинов Димов, гр. Бургас, ППМГ „Акад. Никола Обрешков“. Учитель консультант: Гергана Статева

*Христиана Петрова, СУ „Христо Ботев“ гр. Ивайловград. Учитель консультант: Милена Димова.

*Драгомир Дилианов Христов, гр. Бургас, ППМГ „Акад. Никола Обрешков“. Учитель консультант: Гергана Статева.

*Никол Любомирова Бекова, гр. Кюстендил, ПМГ „Проф. Емануил Иванов“. Учитель консультант: Теодора Дамянова

*Деница Милкова Кръстева, гр. Разград, ПГПЧЕ Екзарх Йосиф“. Учитель консультант: Р. Раденкова.

*Ивайла Бранимирова Банкова, гр. Разград, ПГПЧЕ Екзарх Йосиф“. Учитель консультант: Р. Раденкова.

*Виктор Димитров Маринов, гр. Разград, ПГПЧЕ Екзарх Йосиф“. Учитель консультант: Р. Раденкова

*Теодора Д. Стефанова, гр. Разград, ПГПЧЕ Екзарх Йосиф“. Учитель консультант: Р. Раденкова

*Даяна Красиминова Ганчева, гр. Разград, ПГПЧЕ Екзарх Йосиф“. Учитель консультант: Р. Раденкова

*Елица Димитрова Генчева, гр. Разград, ПГПЧЕ Екзарх Йосиф“. Учитель консультант: Р. Раденкова

*Иванна Свиленова Иванова гр. Разград, ПГПЧЕ Екзарх

Йосиф“. Учитель консультант: Р. Раденкова

*Олимпия Петкова Костова, гр. Разград, ПГПЧЕ Екзарх Йосиф“. Учитель консультант: Р. Раденкова.

*Деян Деянов Денчев, гр. Разград, ПГПЧЕ Екзарх Йосиф“. Учитель консультант: Р. Раденкова

*Елиз Ахмедова Мехмедова – (ранен четник) – школа АРТ – гр. Попово

*Катерина Тодорова Кацарова – (капитан Радко Петров) – НУИИ „Илия Петров“ – София

*Преслава Пламенова Станева – (хайдушки четник) – Школа АРТ, гр. Попово

*Атанас Георгиев Гъонев – (български войници в атака) – СУ „Кирил и Методий“, гр. Бургас

*Ивет Чавдарова Евдокимова – (портрет на Български офицер) – СУ „Христо Ботев“ – Нова Загора

*Соня Валентинова Генова – (тракийска майка с дете) – ЧПГ „Райко Цончев“, гр. Добрич

*Наталия Каменова Василева – СУ „Св. Св. Кирил и Методий“, гр. Бургас

*Виктория Ангелова Ташева – ЕГ „Христо Ботев“, гр. Кърджали

*Петко Тодоров Тодоров – ЕГ „Христо Ботев“, гр. Кърджали

С ГРАМОТИ И КНИГИ СЕ НАГРАЖДАВАТ КОНСУЛТАНТИТЕ:

• Румяна Раденкова, ПГПЧЕ Екзарх Йосиф“, гр. Разград

• Милена Димова, СУ „Христо Ботев“ гр. Ивайловград

• Владимир Стойков, Професионална гимназия по селско стопанство „Никола Пушкиarov, гр. Попово, обл. Търговище

• Георги Христов Симеонов, Средно училище за европейски езици „Свети Константин-Кирил Философ“, гр. Русе

• Нели Арнаудова, Школа по етнография и история при ОП „Младежки център, гр. Хасково

Организаторите ще се свържат с участниците и техните преподаватели за получаването на наградите.

РЕГИОНАЛНИЯТ ИСТОРИЧЕСКИ МУЗЕЙ „СТОЮ ШИШКОВ“ В СМОЛЯН...

Продължение от 1-а стр.

През месец май 2022 г. Сдружение „Български музеи“ отличи в категория „Образователна инициатива“ събитието на Регионален исторически музей „Стою Шишков“, Смолян „Музейни игри на родолюбие“! Заслужена награда за музейния екип, който в продължение на една година кандидатства и разви този иновативен проект. През месец август 2021 г. Министерството на културата одобри финансирането на проекта „Музейни игри на родолюбие“ на РИМ „Стою Шишков“, Смолян. За първи път в Смолян „Музейни игри на родолюбие“

• Валентина Атанасова Василева, директор на Регионалния исторически музей „Стою Шишков“ – Смолян

стартираха през септември 2021 г.

РИМ „Стою Шишков“ организира първите игри на родолюбие с два отбора „Комити“ и „Четници“. За достойно посрещане на Националния празник 3-ти март през 2022 г. с „Музейни игри на родолюбие“

• Късноантична лампа-сърна от с. Хвойна, лого на РИМ-Смолян

бието“ в поредица от образователно-състезателни игри участниците – учаци от 5-ти до 12-ти клас или по-малки, придружени от своите родители, обогатяваха знанията си за видни български исторически личности, за значими събития в националната ни история, за културно-историческото наследство на Родопите и музейните богатства.

Регионалният исторически музей „Стою Шишков“ в Смолян посреща Деня на народните будители 1 ноември 2022 г. с низ достойни дела, посветени на делото на книжовниците, просветителите, борците за национално освобождение и всички тези, които са съхранили през вековете духовните ценности на нацията. Особено ярки са три от празничните прояви, на които заслужава да се спрем по-подробно, организирани и проведени за празника на Смолян 21 октомври 2022 г. по повод Освобождението на Родопите от турско робство по време на Балканската война – 1912 г.:

1) Представи своето ново издание – „Средногорец – Серафимов – Свободата“. Книгата съчетава научни и публицистични текстове, архивни документи, спомени и свидетелства за събитията, свързани с Освобождението на Родопите през 1912 г.

2) Предпразнично беше открита изложбата „21-ви пехотен Средногорски полк – мярка за величие“, като се показаха и два музейни експоната, свързани с легендарни за Родопите личности – пушката на Капитан Петко войвода и сабята на Полковник Владимир Серафимов.

3) За първи път музеят беше домакин и на празника на 101-ви Алпийски полк, който освен празника си, отбелязва и 110 години от освобождението

на Родопите. Военнослужещите отдадоха почетен караул и беше отслужен водосвет. Войници внесоха тържествено в залата реликвите, съхранявани в музея – пушката на капитан Петко войвода и сабята на освободителя на Родопите – полк. Владимир Серафимов. Танцьори от Ансамбъл „Българе“ пресъздадоха в жива сцена миговете преди решителните боеве на връх Кавгаджик, известен като Родопската Шипка. Изиграха и последното хоро на войниците, което танцували преди да влязат в кървав бой, завършил с победа и освобождение на Средни-

те Родопи.

Още с докосването до новото музейно издание „Средногорец – Серафимов – Свободата“, посветено на честването на 110-та годишнина от Балканската война 1912 г. – 1913 г., читателят изпитва силно възмущение и преклонение пред главните герои на книгата.

Главен редактор, съставител и автор на предговора и въведения е директора на РИМ „Стою Шишков“ – Смолян, Валентина Василева. Автори на историческите бележки са Катя Сулинаджиева и Цвета Колева. Подборът на художествените текстове е от Валентина Василева. Дизайн и предпечат: д-р Ралица Кацова. Фотография: Милена Маринска. Използвани са снимки и картини от десетки фондове в страната и на фотографите Ангел Георгиев и Милена Маринска. Текстове са от Никола Гигов, Светозар Казанджиев и Валентина Василева. Стихове: от Иван Вазов, Йордан Русев, Никола Гигов, Димитър Златев, Петър Динчев.

По достъпен начин изданието представя автентични исторически факти.

Чрез поетични и художествени текстове се цели да бъдат предизвикани силни чувства на съпребивяване на героичното ни минало, гордост от това, че сме наследници на велико време и велики хора, надежда, че ще почерпим вдъхновение от миналото, за да градим достойно днешния и утрешния ден.

• Портрет на Екзарх Стефан I Български (07.09.1878 г. – 12 май 1957 г.), професор в Духовната академия, Софийски митрополит от 1922 до 1948 г., Екзарх на Българската православна църква от 1945 до 1948 г., роден в с. Широка лъка, автор на множество статии, поучения, слова, речи, книги и други. Портрет от Силвана Струнчева

Продължава на 3-а стр.

Г. С. РАКОВСКИ ЗА СТОЯН-ИНДЖЕ ВОЙВОДА

ДОЦ. Д-Р МИЛЮ ПЕТРОВ

Продължава от миналия брой

Знаменателната строфа на Раковски от „Горски пътник“ сякаш е казана и за Индже войвода, за Хр. Ботев и др. Нея повтарят изследователите от Михаил Арнаудов и Симеон Табаков, през Петко Росен до Панко Анчев и Бойко Беленски: „Народ, кой своя правда желае./ мила свобода и прелюбезна./ трябва с оръжие да я добие/, с жертва голяма и скъпоценна!“

За реализирането на патриотично-хуманистичната кауза отначало Индже войвода разчита на решаващата помощ на Русия. В Богданската земя (Молдова) българите ще чакат сгодния момент (обявяване на войната), ще се присъединят към руската армия и ще се бият за освобождението ни. После вижда освобождението и чрез обща борба на поробените балкански народи. Като член на Етерията споделя идеята, че чрез комитетите ще се подготви въстание в страните, а откън ще влязат въоръжени полкове. Всъщност „Филик етерия“ залага онова, което по-късно ще е цел и на Иван Касабов, В. Левски, Хр. Ботев и др.

Не само Раковски ще трябва да направи известни корекции на т.нар. „Четническа тактика“. През 1861 г. той изготвя „План за освобождението на България“. Четите откън ще влязат в България, когато в нея се вдигне въстание. Едва при Левски се налага „тактиката на повсеместно въстание“, подготвено от наци „комитети в България и извън нея“.

С качествата си на „държавник и политик от европейски мащаб“ Раковски той преговаря със сръбските управници за координирани действия срещу общия неприятел, за актив-

но взаимноизгодно сътрудничество. С такава цел е и в Атина. Действува и за съюз с румънците. И той разчита на помощта на Русия.

Приема и девиза на Етерията „Свобода или смърт!“ Освен него в „Горски пътник“ срещаме клетвените думи: „За вяра в поле д'урем юнашки!“, „За вяра да умрем достолепно!“

Или в „Подстъп Български“ пише: „Честний кръст ни води“. В „Отлъчие...“ лирическият герой иска да му издигнат паметник с надпис: „За вяра и свобода загина славен!“

Раковски цитира популярни и за времето на Индже думи: „По-добре смърт маломинутна./ нежели дълги робски живот!“

Планът на Г. С. Раковски е близък с този на Сава Бимбаши (Някои изследователи смятат, че е на Индже войвода), предложен през есента на 1820 г. в Измаил. Проектът на Раковски предвижда: „Един добре въоръжен полк от хиляда души, два горски топа, с четири барабанчици и четири тръби, с два хирурзи, сто конници – ще се впуснат от Княжевец по хребета на Балкана за Търново...“ Този отряд от хиляда души в България ще увлече петстотин хиляди. Така ще се превземе някогашната столица.

Такива са и по-късните планове за наше-то освобождение.

Настъпилият обрат в хода на Заверата (предвид поведението на Ал. Ипсиланти) не отчайва Индже войвода и съмишлениците му. Те смятат, че след освобождението на Гърция идва нашият ред.

Раковски е разочарован не само от съседите, но и от Русия. Той стига до заключение, че „Сърбия, Гърция, Германия гледат своите интереси“ (53).

Доброволческите ни отряди се включват в чуждите армии, а чужденците „си свърш-

ват работата, отново ни натирват“ (54).

Българските чети са отишли и са съюжвали със сърби за независимостта им (...), но история мълчи и не казва тому“.

Сърбите разтурят легията, конфискуват оръжието. Легистите се виждат наивни, излъгани, глупци (56).

Неблагодарни се оказват и гърците. Те са хитри, лукави клеветници. Особено ненавистен е Раковски към „безбожното гръцко духовенство“. Непримири борец е срещу лукавите фанариоти. Създава българо-румънски съюз, но бързо се разочарова и от румънското правителство.

Раковски „първ от българските водачи отхвърля сляпото обвързване с Русия и решително се противопоставя на нейната „убийствена политика“ на изселване на българите в Бесарабия и Крим, на тяхната размяна с черкези и кримски татари“.

Интересен паралел може да се направи и между жените в живота на двамата големи мъже, конкретно между съпругата на Индже – Екатерина, и годеницата на Раковски – Фросо. Двете са българки по баща и гъркини по майка. Те споделят интимно-личните чувства и патриотично-хуманистичните идеи на своите възлюбени.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Стоян-Индже войвода е най-видният представител на борбата за национално освобождение преди Г. Мамарчев и неговия племенник – Г. С. Раковски. Той бележи началния ъ етап – обединение на хайдушките чети в Югоизточна България и организиране на въоръжената съпротива. Индже войвода е свързващо звено между Паисий Хилендарски и Софроний Врачанско, от една страна, и

Г. Мамарчев и Г. Раковски – от друга страна.

Индже Стоян е школа за всички борци след него (Мнозина пишат за него и се стремят да му подражават). В определен смисъл е и техен съвременник. Без стореното от Индже последвалите процеси и революционни практики биха били други.

Индже войвода и Г. С. Раковски са безспорни лидери, водачи с харизма. Красиви, юначни, прославени с подвизите си, те са още грамотни, полиглоти, с дипломатически такт. Жертвено отдадени на освободителната кауза. Има ги и различията. Г. С. Раковски е „разностранна личност по дарби и изяви: книжовник, поет, историк, етнограф, фолклорист (...). Той поставя началото на българската публицистика и периодичен печат и способства за решаването на конкретни национални проблеми ...“

Още в „Дунавски лебед“ често поставя „Българския въпрос пред Османската империя“. По времето на Индже „Източният въпрос“ не става „Български въпрос“.

И чрез текстовете за Индже войвода цели пробуждане на националното съзнание и практически действия за освобождение. Исква да вдъхне смелост и да активизира волята. Най-вече чрез „Горски пътник“ – първата революционна поема у нас.

„Българският Гарибалди“ е „възродител на българския боен дух (...). Отецеството ни, тая съща наша майка ще знай да ти се отплати, като ти оплете венец от слава, коя ти заслужаваш като един достоен и същ неин син!“

Безспорно, тези думи на Добри Войников за Раковски се отнасят и за Стоян-Индже войвода. С патриотично-хуманистичните си дела още приживе той си изгражда такъв венец от слава и безсмъртие

РЕГИОНАЛНИЯТ ИСТОРИЧЕСКИ МУЗЕЙ „СТОЮ ШИШКОВ“ В СМОЛЯН...

Продължение от 2-а стр.

Съдържанието на книгата е разпределено в 16 части. Използвани са общо 18 исторически и литературни източника при съставянето на книгата.

Чест прави на авторския екип издирването и включването на десетки фотографии и картини от различни фондове в страната, с което не само се издига научната и художествената стойност на книгата, но се засилва съпричастността и съпреживяемостта на читателите към героичните страници от родопската история.

Споделяйки своите впечатления от книгата, чистосърдечно ще призная пред читателите, че не само всяка страница, а всеки ред,

■ Портрет на полковник Владимир Серафимов. Автор Анастас Стайков. Художествена галерия Смолян. Инв. № 220.

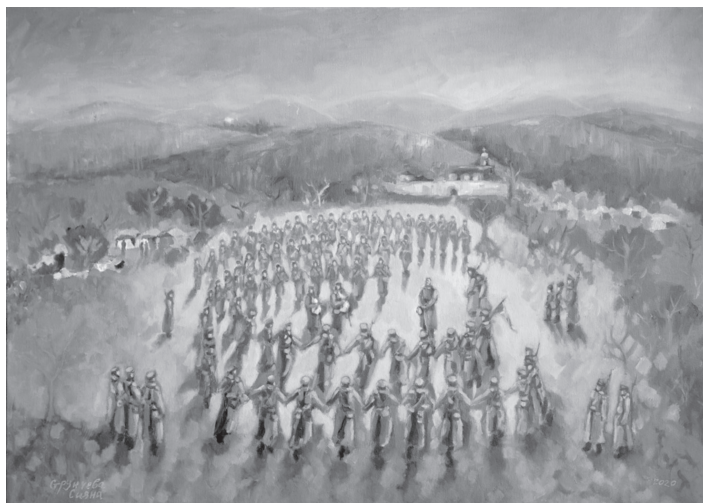
■ Средногорец – Серафимов – Свободата. Музейно издание. Посвещава се на честването на 110 години от Балканската война (1912–1913). Регионален исторически музей „Стою Шишков“ – Смолян. Печат ЗЕЯ Принт ООД-Смолян. Смолян, 2022, стр. 100. ISBN 978-619-196-131-3.

фотография и картина съдържат неподправени факти и истини и затова е много трудно да се каже за едно, а да се пропусне друго събитие. Според мене като събирателно понятие, най-добре отразяващо закъснялата Родопска Свобода, можем да използваме името на славния 21-ви пехотен Средногорски полк и неговия талантлив и обичан командир полковник Владимир Серафимов, които изпълват сърцата, умовете и паметта на родопчани като Освободителят на Родопите!

Полковник Владимир Серафимов – командир на 21-ви пех. Средногорски полк, освободител на Средните Родопи през Балканската война (1912–1913)

21-ви пехотен Средногорски полк събира в едно юначната решителност на българския народ да води освободителни войни за

обединение на разпокъсаното Отечество. Той се е превърнал в символ на победния български дух. В мярка за величие и чест. Под командването на полковник Владимир Серафимов от 19 до 21 октомври 1912 г. са решителните боеве за освобождението на Средните Родопи на връх Кавгаджик (дн. Средногорец). Полковник Серафимов разпорежда оставане на позициите, въпреки заповедта на висшето командване за отстъпление. Удържана е бляскава военна победа, донесла на щик свободата на Родопите. 21-ви пехотен Средногорски полк е наречен „Полкът освободител“, а връх Средногорец – Родопската Шипка. Полк. Владимир Серафимов остава като спасител в паметта на родопчани. През 1934 г. в негова чест село Алаמידере е преименувано на село Полковник Серафимово.

■ Войнишкото хоро около полковник Владимир Серафимов. Автор: Сияна Струнчева. РИМ „Стою Шишков“ – Смолян, фонд „Изобразително изкуство“

Като легенди и днес звучат преданията за известното „Войнишко хоро“, изиграно пред полковник Владимир Серафимов по време на неговото обръщение към 21-ви пехотен Средногорски полк преди атаката.

За „Войнишко хоро“ полковник Владимир Серафимов си спомня след години с вълнение:

„В онази нощ преди героичната битка това хоро ме трогна до сълзи. Разбрах – полкът има силен дух, вярвах на моите воини, реших да останем на позиция, да предприемем решителен бой!“

Преданията разказват, че в двора на манастира „Св. Атанас“, около 2-3 км по-надолу от връх Средногорец, е играно известното войнишко хоро преди боя на „Родопската Шипка“.

В заключение логично, анали-

тично, емоционално и фактологически обосновано искаме да подчертаем многомерните измерения на човешкия дух и битката на човека за личната си свобода и свободата на своя народ и своята Родина.

Предлагам книгата „Средногорец, Серафимов, Свободата“ на Регионалния исторически музей „Стою Шишков“ – Смолян, посветена на честването на 110-та годишнина от Балканската война (1912–1913), чрез Министерството на отбраната да бъде включена като учебно пособие във военните училища и академии, а също така да се използва от командванията на видовете Въоръжени сили в командирската подготовка на офицерския състав и изучаване на духовните фактори на националната сигурност и бойния дух на Българската армия.

ПРЕДСТАВЯНЕ НА ТОМ 3 НА ИЗВЕСТИЯ НА ТНИ – ФИЛИАЛ ВАРНА

■ Снимки: Симеон Кулиш и Ивелин Ценов

На 31 октомври 2022 година в Радио Варна бе представен том 3 на Известия на Тракийския научен институт (ТНИ), филиал Варна.

Водещи на празничното събитие бяха Борислав Дряновски-член на ТНИ-Варна и

бивш директор на Държавния архив в града и доц. д-р Геновева Михова, директор на регионалното научно звено. Научното издание се осъществи с финансовата подкрепа на Община Варна чрез фонд „Култура“. Основната тематика в него

е свързана с **принудителното изселване на българите от Източна Тракия** на основата на изследванията на **доц.д-р Стоян Райчевски**, който бе и специален гост на представянето.

Продължава на 7-а стр.

Ден на народните будители в Поморие

СВЕТЛАНА ПЕЕВА

На 31.10.2022 г., в навечерието на Деня на народните будители, Тракийско дружество „Одринска епопея“, гр. Поморие, стана част от

честването на този най-български празник.

От двора на манастир „Св. Георги Победоносец“ в Поморие тръгна факелно шествие с портретите на нашите родолюбиви просветители

Пред паметника на Христо Ботев сведохме глави и положихме цветя в памет на всички герои мъченици за език, за вяра и за свобода.

А в театралния салон на НЧ „Светлина 1939“ се проведе тър-

жествен концерт в прослава на народните будители, в който взе участие певческа група „Тракийка“ с ръководител Дора Арбова.

Да се знае, да се помни, че България е жива!

ПИСМО ОТ ПГПЧЕ „ЕКЗАРХ ЙОСИФ“, ГР. РАЗГРАД

Румяна Раденкова, консултант на наградените ученици от ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф“ – гр. Разград, участници в Националния конкурс за есе, разказ и рисунка, посветен на 110-годишнината от Балканската война, изпрати снимки и писмо до Съюза на тракийските дружества в България и ТНИ, в което се казва следното:

Здравейте, скъпи наши приятели!

Гордост за нас са нашите ученици, които продължават традициите български и пазят историческата памет. За да я има България!

Поздрави и от директора на гимназията г-н Пейчо Георгиев.

Благодарим ви за поздравленията и желаем успех на прекрасния ви родолюбив конкурс.

Бъдете здрави,

Румяна Раденкова

Учител по История и цивилизация

ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф“, гр. Разград

▪ ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф“, Разград

▪ Наградените ученици от Разград с Пейчо Георгиев, Директор на ПГПЧЕ „Екзарх Йосиф“ и Р.Раденкова, Учител по История и цивилизация

ПЪРВА НАГРАДА В КОНКУРСА, ПОСВЕТЕН НА „110 ГОДИНИ ОТ НАЧАЛОТО НА БАЛКАНСКИТЕ ВОЙНИ 1912–1913“ – РАЗДЕЛ „ЕСЕ“, БЕШЕ ПРИСЪДЕНА НА ДИЯН НИКОЛАЕВ ХРИСТОВ ОТ ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО СЕЛСКО СТОПАНСТВО „НИКОЛА ПУШКАРОВ“, ГР. ПОПОВО, ОБЛ. ТЪРГОВИЩЕ. ПРЕДЛАГАМЕ ТВОРБАТА НА НАГРАДЕНИЯ АВТОР НА ВНИМАНИЕТО НА ЧИТАТЕЛИТЕ НА ВЕСТНИК „ТРАКИЯ“.

А НИЕ ТУК, НА БАЛКАНИТЕ, МЕЧТИТЕ СИ В КРЪВ ГИ ДАВИМ...

Автор: Диян Николаев Христов гр. Попово, обл. Търговище,
Професионална гимназия по селско стопанство „Никола Пушкарров“
Учител консултант: Владимир Стойков

И днес, на Балканите има един древен народ, народ с хилядолетна история. Има един народ, изгарящ и възкръсващ от пепелта като птицата Феникс. Има един народ, кален в битки срещу многобройни противници, закален и в тежки войни. Има един народ, който никога не е посягал към чуждото, но винаги е отстоявал своето – често и до последна капка кръв. Има един народ, който по силата на превратностите на съдбата и въпреки пролятата му кръв не се видя в една държава. Този народ е българският, а държавата му се казва България. Единствената балканска държава, граничеща сама със себе си! За едни тя е просто Родина, даденост, а за други тя бе Спасение...

Тежките изпитания, съседските страхове и непримиримата завист разделиха Мизия от сестрите ѝ Тракия и Македония. „Съюзници-разбойници“ и вековни врагове грабежа и късаха живата българска плът, нападаха в гръб и успяваха едва тогава, когато като глутница чакали, вкупом се нахвърляха – всички срещу един.

Тежка е съдбата българска, но трижди по-тежка бе тази на македонските, тракийските и добруджанските българи, останали завинаги в пределите на чуждите за тях държави.

Но как се случи това? Е, случи се... Стручи се чрез договори и договорености, случи се в изгубени войни, в погубени животи. Мразен бе българският род, мразен бе, защото бе корав и непреклонен.

Сърбите, бити и в битки, и във войни, поробиха Македония и Западните ни покрайнини; румъните, бягайки в несвоят от Тутракан и Добрич, заробиха златна Доб-

руджа, а гърци и турци, стряскайки се и на сън от смразяващата кръвта им вик „На нож!“, загубиха Беломорска и Одринска Тракия.

Дойдоха смутни времена. Загърмяха оръдията, затракаха картечните. Започнаха Балканските войни. Дойде и време за разплата... Горещото лято на 1913 година вместо така жадуваната свобода донесе още по-черни дни за мирните българи-тракийци. Историята се повтори...

Загърбили всички договорености, турците прегазиха „Мидия – Енос“. Навлизайки в царството на българите, аскери и башибозуци забравиха, че са хора. Занизаха се черни дни и седмици на безчинства – побои, грабежи, смърт, пожари, изнасилвания. „Убий българина! Изтръгни му корена!“. А честичко на турските аскери и на мюсюлманските орди помагаша и богобоязливите православни гърци и селяни-помаци...

Да изпепелиш българско село вече не бе грях, да изгориш живи в кръчи, училища и църкви млади и стари, жени и деца, не предизвикваше и трепет в душите на насилниците. Да грабиш, мушкаш, сечеш, бесиш и колиш българското беззащитно население...

Четете Любомир Милетич – тракийският Макгахан! Вижте пожълтелите снимки с разхвърляни тленни останки на загинали от глад и прекеждия деца и пеленачета! Прочетете тъжните спомени на оцелелите, превърнали се в стотици хиляди клетки бежанци, изгубили близки, дом и поминък. Разлистете хрониките на селищата, приютили тракийците с техните набързо изградени колиби. И едва тогава ще разберете

дълбокото, истинското, тежкото значение на думата Геноцид. Геноцидът, извършен над българите през злокобната 1913 година! Защо? Защото бяха българи!

Но има едно село в североизтока на България, нарекло се нявга Аязлар. Днес то се казва Светлен. Турци и кръвожадни черкези били неговите жители до идването на заселниците от Янурен, Кутруджа, Дервент, Ахъркьой и Покрован – все от беломорски българи. Прогонени от роден край от башибозушки орди през есента на 1878 г., бити, грабени, насилвани, сечени на късове, те все пак успяват да намерят дом и ново село макар и далеч от своите земи. За тях новото начало започва на 20 май 1879 година. Светлен им дава дом, земя и покой... Съвземат се, устроят се и тръгват отново напред – по беломорски, с много труд. Градят отново къщи, дюкяни и голямо школо, издига се интелигенция. Учат, работят и просперират, превръщайки се в притегателен център за тракийските българи, припознали отново Майка България за своя Родина. Участват и във войните за национално обединение, давайки свидни жертви.

Към Аязлар, към своите роднини и селяни отправят повторно поглед и новите клетки изселници и страдалци, изгубили всичко в Балканските войни. Към Светлен потегля и третата, последната вълна изселници от Янурен в далечната и тежка 1920 година...

Днес село Светлен е още жизнено, запазило дълбоко в семействата на беломорците и в техния бит старите тракийски традиции и скъпите на сърцата им обичаи. Живо и жизнено е селото, благодарение на многолюдните изселници от Беломорска Тра-

кия. Техните внуци и правнуци пеят, пазят и творят, намирайки опора в дълбоките си корени. Безбройна е и местната интелигенция, заела място във всичките поприща на държавата, дала министри, професори, medici, генерали... В читалищната музейна сбирка, освен предметите на бита, могат да се видят и автентичните им тракийски носии, облекли нявга героите-актьори от филма „Капитан Петко войвода“. Може да се изслушат събраните в диск древни тракийски песни, а върху гранитния войнишки паметник, недалеч от православния храм, да се изчетат и имената на загиналите 53-ма тракийски българи-герои. Те също не са забравени!

Всъщност, в Светлен нищо не е забравено! И вие помнете, но не отъмщавайте!

Използвана основна литература (Без използване на сюжет или композиция от нея!):

1. Атанасов, Грудни. Село Светлен. София, „Издателство на Отечествения фронт“, 1979.
2. Иванов, Марчо х. История по заселването на с. Аязлар с българи. Попово, „Промисла“, 1931.
3. Милетич, Любомир. Разорението на тракийските българи през 1913 г. Варна, „Свят 91“, 1991.
4. Милетич, Любомир. Старото българско население в североизточна България. София, „Държавна печатница“, 1902.
5. Попчев, Златко. Кръвта е топла. Шумен, „Бряг-Принт“, 1999.

Честит Ден на народните будители!

Продължение от 1-а стр.

Няколко години по-късно (1922) тогавашният министър на народното просвещение Стоян Омарчевски (1920–1923) предлага в Народното събрание 1 ноември да бъде определен за Ден на българските народни будители със следните мотиви:

„Когато е обезверен и объркан в духовните си ценности, българският народ търси упование и надежда в своето минало, във всички ония морални и културни качества, които носи в душата си... Нека Денят на св. Йоан Рилски да се превърне в Ден на народните будители. Те са малките и големите, знайни-

те и незнайните, които не са оставили никога народните идеали да бъдат помрачени, надеждата и вярата за тяхното постижение да угаснат. Те са най-верните изразители на спонтанната воля на българския народ към безкористно и всестранно развитие, самоопределение и утвърждение като културна сила. Те са живата и вечна връзка между миналото, настоящето и бъдещето, те са безсмъртната гаранция, че нашият народ ще прескочи всички съдбоносни изпитания и ще оцелее.“

Днес, 100 години по-късно този ден е официален празник в Република България.

Днешният ден е повод да осмислим думите на Ст. Омарчевски, да си спомним за пан-

теон от велики имена, които през вековете изковаха от словото най-мощното оръжие за духовно съграждане на България и ни завещаха стремеж към знания и национална гордост. Достойно място в този пантеон заемат много тракийци и всички съвременни дейци на просветата, науката и културата, които продължават патриотичното дело на нашите предци.

В ден като днешния, когато отново преминаваме през изпитания и трудности, отдавайки дължимото на народните будители, на днешните учители и просветители, нека не забравяме, че всички сме задължени да пазим българската идентичност!

Честит празник!
Красимир Преманов,
Председател на СТДБ

ПРЕДСТАВИТЕЛИ НА СЪЮЗА НА ТРАКИЙСКИТЕ ДРУЖЕСТВА В БЪЛГАРИЯ И НА ТНИ ПОЧЕТОХА ДЕНЯ НА БУДИТЕЛИТЕ

Представители на Съюза на тракийските дружества в България и на ТНИ почетоха Деня на будителите.

Краснодар Беломорски и Зорница Радонова поднесоха цветя пред паметника на светите братя Кирил и Методий в знак на уважение и почит към безсмъртното дело на просветителите.

Ръководствата на Съюза на тракийските дружества в България и на Софийското тракийско дружество „Тракия“ честитят 80 – годишния юбилей на Петко Стамболиев

На 5 ноември 2022 г. Петко Стамболиев, член на Софийското тракийско дружество празнува 80-годишен юбилей.

80 години мъдрост, 60 от които, посветени на тракийската кауза!

Името на Петко Стамболиев е знаково в ТД „Тракия“ – София и в Съюза на тракийските дружества в България. В защита на идентичността си като всеки тракиец, той ревностно отстоява истината за миналото на тракийските българи, тяхната история, традиции и културно наследство.

Честит 80 годишен юбилей!

Ръководствата на СТДБ и на ТД „Тракия“ – София, му пожелават здраве и любовта на хората, които обича!

Красимир Премянов,

Председател на СТДБ

Кр. Беломорски,

Зам.- председател на ЦР на СТДБ

Председател на ТД „Тракия“, София

СЪЮЗЪТ НА ТРАКИЙСКИТЕ ДРУЖЕСТВА В БЪЛГАРИЯ И ТРАКИЙСКИЯ НАУЧЕН ИНСТИТУТ СЕ ПРОСТИХА С АКАД. АНТОН ДОНЧЕВ

На 24 октомври 2022 г. България се прости с акад. Антон Дончев

Да отдадат последна почит дойдоха президентът Румен Радев, главният прокурор Иван Гешев, новият председател на НС Вежди Рашидов, Георги Първанов, президент на България между 2002 и 2012 година, депутати, общественици и граждани.

Венец и съболезнования на близките на Антон Дончев от името на СТДБ и на ТНИ, поднесоха Краснодар Беломорски, зам.-председател на Централното ръководство на Съюза и Зорница Радонова.

Поклон пред живота, творчеството и патриотичното дело на големия творец!

ПРЕДСТАВЯНЕ НА ТОМ 3 НА ИЗВЕСТИЯ НА ТНИ...

Продължение от 4-а стр.

В том 3 на Известията е отбелязана и 110-годишнината от Балканската война (1912–1913) с научна статия за демографските основания, включени в комплекса от мотиви за постигане обединението на България чрез иницирирането на тази освободителна по своя характер война.

Изданието е плод на усърдния труд на целия екип на филиала на ТНИ – Варна, но също така и на академичната подкрепа и съдействие на Тракийския научен институт, на когото изказваме своята искрена благодарност.

На събитието присъстваха представители на Държавен архив във Варна, Музей за нова история, Музей на Възраждането, Коста Базитов – зам. кмет на морската столица, граждани и общественици.

ПРЕДСТОЯЩО ОТКРИВАНЕ НА ДОКУМЕНТАЛНАТА ИЗЛОЖБА „125 ГОДИНИ ОРГАНИЗИРАНО ТРАКИЙСКО ДВИЖЕНИЕ В БЪЛГАРИЯ“ В ГР. СМОЛЯН

През ноември 2022 г. в гр. Смолян ще бъде открита документалната изложба „125 години организирано тракийско движение в България“. Изложбата е подготвена от Съюза на тракийските дружества в България и Тракийския научен институт в партньорство с Държавна агенция „Архиви“, Научния архив при Българската академия на науките и Националната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“.

В хронологично-тематичен ред паната проследяват основните процеси и събития в легалната и въоръжена борба на тракийските българи за национално освобождение и обединение, за защита на техните човешки, социални и имуществени права, за опазване и популяризиране на културно-историческото наследство и традиции, за съхраняване на българския национален дух и идентичност у нас и зад граница. Чрез снимки и документи са възкресени образите на най-видните фигури в тракийското движение, заели достойно място в българската история и народната памет.

ТРАКИЯ – Орган на Съюза на тракийските дружества в България – София 1000, ул. „Стефан Караджа“ 7-А, тел.: 02/987 48 96 Печат: НЮЗПРИНТ ЕООД

Абонирайте се!

Каталожен номер

759

Издава: Върховният комитет

Редакционна колегия: д-р Ваня ИВАНОВА, чл.-кор. на БАН проф. Васил ПРОДАНОВ, чл. кор. на БАН Иван ГРАНИТСКИ, д-р Динко СТРАНСКИ, Мария БОЖКОВА, Хубен СТЕФАНОВ; Тодор КОРУЕВ
Дизайн: Мария БУДЕВА; e-mail: stdb_sofia@abv.bg, факс: 02/987 57 53

БАНКОВА СМЕТКА

СТДБ (за вестника)

IBAN: BG34STSA93000001682816 BIC: STSABGSGF
Банка ДСК ЕАД, клон 1, ул. „Княз Ал. Батенберг“ – София 1000

КОРЕСПОНДЕНТИ: Недка ГОСПОДИНОВА (Перник) – 076/60 13 67; Димитринка СМОЛЕВА (София) – 02/412 12 36, 0886 746 044;
Златка Янева (Сливен) – 0897601560; Анета Георгиева (Хасково) – 0894 044 420; Веска Ламбова (Шумен) – 0877 71 85 03;
Мария ИВАНОВА (Ямбол) – 046/66 35 40

Изпращайте текстове не по-дълги от 4 стандартни машинописни страници (1800 знака). Хонорари за публикуването им не се дават.

БЪЛГАРСКАТА ЛИТЕРАТУРА, А И ЦЯЛОТО НИ ОБЩЕСТВО ГУБИ ЕДНА ОТ ДУХОВНИТЕ СИ ОПОРИ

ОТИДЕ СИ СВЕЩЕНОСЛУЖИТЕЛЯТ В ХРАМА НА БЪЛГАРСКОТО СЛОВО, АКАД. АНТОН ДОНЧЕВ

ЧЛЕН КОР. ПРОФ. ИВАН ГРАНИТСКИ

Продължение от миналия брой

Пред очите ни авторът извайва цяла галерия персонажи от плът и кръв с техните слабости и човешки недостатъци, но и с проблясъците на нравствена храброст и величие – дядо Галушко и баба Сребра, Горан и Севда, Сюлейман ага и Гюлфие, дядо Кралю и Момчил, шейхът Шабан Шибил и молла Сулфикар Софта...

Много цели си поставя със своя роман Антон Дончев. Той сътворява собствена космогония, при която мъртвите живеят непрекъснато в съзнанието на живите, живите живеят в свят, населен със сенките на миналото и предчувствията за бъдещето. Патосът на романа се разгъва като в антична трагедия. Непредотвратимото идва, но героите го осъзнават не с фаталистично примирение, а с прозрение за величието на мига на нравствената им съпротива, което е начало на тяхната вечност. Не може да бъде победена вярата с насилие, не може да бъде превзета Родопа планина, тъй като тя е пазена и от живи, и от мъртви. В такъв аспект тя е невидимата и непревземаема крепост на духа български.

Има една поразителна сцена в романа, при която Манол купува със своите сребърни чанове Петгласец като нова земя за своите хора. Манол припомня на бея, че под земята е съхранена крепост, строена от неговите бащи и деди. И там, долу, в недрата, сякаш продължава безмълвно и невидимо животът на една уж изчезнала цивилизация, като че ли тази подземна крепост на минало величие, достолепие и могъщество облъчва и зарежда през столетията Манол и неговите съселани с енергията на националното устояване. Прави ги непобедими и непокорими.

Във „Време разделно“ във висша степен е изразено удивителното качество на Антон Дончев да показва движението на времето. Според него то не е линейно, не е еднопосочно. Античното светоусещане, духът на орфическите мистерии, магията на езичесвото се преплитат по причудлив и фантастичен начин с духа на съвременното. Реалното е отвъдно, отвъдното е реално.

Разбирането на Антон Дончев, че всичко е едно, ражда полифоничния характер на неговата проза. Повествованието е изградено от елиптически метафорично заредени фрази, невероятно натоварени с асоциации и алюзии. Антон Дончев рисува сякаш със сурови Микеланджелови краски. Не само сюжетът издава крайно напрежение и драматизъм, но и самият разказ на хронистите напомня твърде често на нареждане, на оплаквателска песен. В този роман българският език разкрива невероятните си способности за енергийната натовареност на думите, за вътрешната експресия на изказа. Творбата се разгръща като гигантска словесна fuga. И най-трагичните и жестоки сцени, и най-преlestните пейзажи и лирични отклонения са постигнати с напластяването на удивителни сравнения. Умението да усети баграта, цвета, природната хармония придава на романа „Време разделно“ звученето на поема:

„Бяла забрадка светеше на кестенявите ѝ коси като преспите по високите върхове.

Вълненикът ѝ падаше надолу черно-син – като оная пропад от далечни борови гори, които видях от преваля. По престилката ѝ се преплитаха зелени и жълто-червени ивици като широките ливади, осеяни с цветя.

Терлиците ѝ белееха на нозете като цъ-

фнали плодни дървета в подножието на планината.

А по елека ѝ имаше сребърни обшивки, като че по планината слизаха разперени потоци и водопади.

Очите ѝ изглеждаха пронизани от светлина, те бяха съвсем светлокафяви – такива са очите на сърните – на младите сърнета очите са по-тъмни, дори черни. Устните ѝ трептяха, слепаха се и се разлепаха като крилата на кацнала пеперуда.“

4

Магическият ефект на романа „Време разделно“ се дължи на факта, че самата творба е изградена като народна песен – действието е ту проточено и протяжно, ту взривно концентрирано в едно състояние, едно настроение, една представа. Това е творба, която следва ритъма на народното сърце, пулсациите на националния организъм. Тук долавяме невероятните ритми на народните песни и танци, любуваме се на изумителното багрено многообразие на народните носии, побрали цялото великолепие на отечествената природа, чуваме шепота на стародавни поверия, виждаме как оживяват неумишлено обреди, как обичаите прехвърлят невидими мостове между вековете и хилядолетията...

От бездните на народното творчество извира приказното, баладичното, елегичното и формира белетристичния хемоглобин на Антон Дончев. Само така можем да си обясним не само възторга от романа „Време разделно“ в България, но и изключителното впечатление, което прави той на световни критици и литературни изследователи. Те ту го оприличават на епоса за крал Артур и рицарите на кръглата маса, ту виждат в него „Песента на Ролан“ за българското мъченичество, ту го сравняват с Яшар Кемал, Жан Жионо, Мика Валтари, Исмаил Кадаре, Иво Андрич или Никос Казандзакис. За малко български книги е говорено и писано така емоционално и ликуващо. Ето как в „Гардиън“ оценява романа:

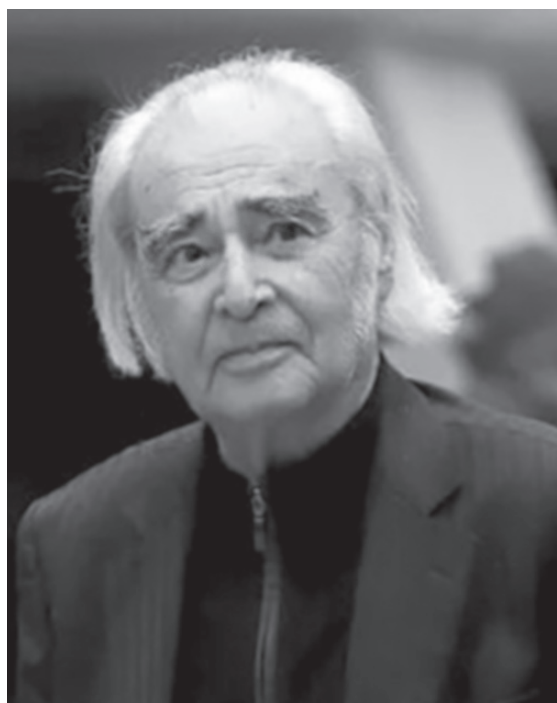
„Време разделно“ е като голяма грубо обработена мечка кожа, просната пред огнището, която дъхти на мъченически героизъм и романтика. Това е могъща плът, изтъкана от позорна жестокост и пламтяща смелост, от лай на кучета и грандиозни пейзажи, в която се преплитат народни митове и суевения с история. Анатомията на една легенда се оформя така, както се е оформила в сърцата и преданията на непросветените, самотни планинци.“

Или да вземем публикацията в „Ню Йорк таймс“ (САЩ):

„Вариациите, които Антон Дончев изтъкава върху мита за Орфей, задълбочават духовните измерения на неговия роман с едно майсторство, толкова изтънчено, като това на Джеймс или на Томас Ман.“

Чуждите наблюдатели са поразени от неизчерпаемата актуалност на тази творба: „Описанията на пейзажите и битките са грандиозни... книгата успява да пресъздаде една епоха и едно място на действие, които би трябвало да бъдат далечни и мъчно разбираеми за средния читател. Антон Дончев създава чувство за близост с неспокойната левантийска история, от която и до днес, три века по-късно, светът продължава да се интересува“ („Ню Стейтсман“).

Балканските народи най-добре могат да усетят драмата на описваните събития. За жалост няколко века по-късно историята от-

ново им поднася зловещите си шеги...

5

Писателят Антон Дончев има чудната способност да се превъплъщава в душите на различни хронисти. Един път това е поп Алигорко, друг път – Венецианеца, трети път – слепият хронист, разказващ сказанието за хан Аспарух, княз Слав и жреца Терес, четвърти път – очевидецът, свидетелстващ за сетните мигове на богомилите, катарите, албигойците, чиито лица са трагично озарени от отблясъците на хилядите кладбища... И винаги ни поразяват страшните очи на превъплъщения – тъмни, но светят. Онези, които могат да виждат, знаят, че това е светлината на търсещия дух. Ако в българската литература днес има повече такива търсещи духове, може би не всичко е загубено и творческият огън на високата традиция, която тръгва от Иван Вазов и Алеко Константинов, Йордан Йовков и Елин Пелин, Димитър Талев и Димитър Димов, ще бъде пренесен и съхранен през XXI век.

6

Антон Дончев – съвременната реинкарнация на духа на Патриарха Иван Вазов – обича да цитира Давидовия псалом: „Господи, колко чудно е устроен човекът!“ И наистина невероятни, фантастични, непостижими за човешкия разум са богатството и хармонията на всяко единично човешко същество. Ние мислехме, че след „Време разделно“ е невъзможно да бъде създадена по-поетична, по-романтична, по-трагично-героична поема. Слава Богу, лъгали сме се. Доказателство е другото епично платно на писателя „Трите живота на Кракра“. Възторг и опиянение, покруса и трагика, съзерцание и бравурна динамика, радост и сияние – ето какво ни облъчва, когато разлистваме с треперещи от възлание ръце страниците на тази творба.

Антон Дончев е сътворил истинска поема за величието на българския дух. Той ни разказва за героизма на онези наши прадеди, които преди хиляда години са защитавали българската чест, достойнство и самосъзнание, които са воювали повече от петдесет години срещу най-силната империя на света – Византия, и срещу най-силния император на Византийската империя – Василий II, наречен още Българоубиец. Баща, син и внук героически противодействат на световната империя и не желаят да предадат себе си и Отечеството. Борба отчаяна, борба неистова, борба невъзможна! Но те мъжествено се съ-

противляват. Те защитават не само територията на Отечеството, тези достойни люде отвоюват миг след миг, година след година, век след век територията на българския дух.

Творецът Антон Дончев обича да споменава и надписа на плочата на цар Иван Владислав, посветен на съзиждането на Битолската крепост. На тринайсет реда четири пъти се споменава името българин, българско, и то по време, когато в Европа още няма нации. Какво може да накара при минус 40 градуса студ да излезе народът и да строи крепост – нито с копия, нито с мечове, нито с бичове, нито с цялата мощ на официалната държава могат да бъдат мотивирани тогавашните българи да строят тази и други твърдини. Но те са я издигнали, защото са били движени от изключителното си родолюбиво чувство.

Идеите раждат епохите, плътта е немощна, духът е животворящ! Ето това е чудото, пренесло през цяло едно хиля-

долетие златозарното сърце на българската народност. И което днес ни легитимира като древна и в същото време модерна нация. И неслучайно – защото става дума за държавата на българския дух, за Словото, което е превъплътено в държавност, нация, народ.

Романът на Антон Дончев „Трите живота на Кракра“ ни връща към една величав епоха, епоха на трагизъм и героика. Нищо нямаше да остане от нас като държава, нация и етнос, ако Провидението не ни беше изпратило онези величави фигури. Кракра е не само историческа личност за нас, българите, той е митологически образ. Това е нашият Одисей, това е нашият Аякс, това е нашият Ахил! Антон Дончев говори с езика на великите сенки, те му се явяват като възвишени и драматични нощни процесии, те са нощната стража на съдбата, българската трагическа съдба.

7

Не е мястото тук и времето да говорим за вещината на романиста. И децата от предучилищна възраст вече знаят, че той е най-големият майстор на отечествената проза за последния половин век. Но не можем да не покажем възхищението и ликуването си от създаването на нова легендарна романо епопея. Антон Дончев не пише, той пее, той нарежда, както се нарежда народната песен. Именно затова „Трите живота на Кракра“ е както романов епос, своеобразно философско тълкуване на националната ни история, така и поема. Езикът, структурата на повествованието, стилът – всичко говори за поетическо самосъзнание, за метафорично възсъздаване. Жив е духът на романистите Иван Вазов, Димитър Талев, Димитър Димов, Емилиан Станев! Нещо повече, нашият автор тласка напред развитието на българския роман. Обогаत्या го с нови идеи, инвенции, пластически нововъведения и формалистични пробиви. Деведесет и две годишният Антон Дончев е по-модерен от всички, взети заедно днес, псевдомодернисти и литературни инсталационисти, които безпардонно се шляят по литературните стъгди с разкопчани естетически панталонки.

Ето човека, есея хомо – би възкликнал великият дух Фридрих Ницше. И ние възкликваме с думите на философа – ето Човека, ето романиста, ето възлътеното величаво българско Слово, ето Логоса, ето другото име на Отечеството!

Източник: Епицентър.бг